

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Sürekli Kaygı ve Mesleki Kaygı Düzeyleri ve Bunları Etkileyen Etkenler

Future Occupational Anxiety and Trait Anxiety Levels of 5th And 6th Year Medical Students at Pamukkale University and Their Contributing Factors

Ahmet Ergin¹, Süleyman Utku Uzun², Sinem Topaloğlu³

¹Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Denizli

²Iğdır Halk Sağlığı Müdürlüğü, Iğdır

³Çanakkale Merkez Toplum Sağlığı Merkezi, Çanakkale

Özet

Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sürekli kaygı ve mesleki kaygı düzeyleri ve bunları etkileyen etkenlerin saptanması amacıyla yapılmıştır. Kesitsel tipteki bu çalışmaya 101 öğrenci katılmıştır. Veriler, sosyo-demografik sorular, 17 soruluk mesleki kaygı anketi ve 20 soruluk Sürekli Kaygı Ölçeği 2 sorularından oluşan bir anket formu kullanılarak Ekim 2012 tarihinde toplanmıştır. Öğrencilerin sürekli kaygı düzeyinin (42.5 ± 9.1) ve mesleki kaygı düzeyinin (37.9 ± 10.1) orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin (40.6 ± 5.1) erkek öğrencilere (35.4 ± 10.5) göre meslekleri ile ilgili daha fazla kaygı duydukları saptanmıştır ($p=0.010$). Öğrencilerin en çok, tıpta uzmanlık sınavını kazanamama, uzman doktor olamama, çalışma yeri ile ilgili belirsizlik ve acil hastayla baş etme konularında kaygıları olduğu bulunmuştur. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencileri arasında hem sürekli kaygı ve hem de mesleki kaygı yaygındır. Bu konuda, kampüste psikolojik danışmanlık ve destek birimlerinin oluşturulması ve kullanımının sağlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Mesleki Kaygı, Tıp Fakültesi, Öğrenci

Abstract

This study has been performed to determine the trait anxiety and future occupational anxiety levels of the 5th and 6th year medical students at Pamukkale University and their contributing factors. 101 students participated in this cross-sectional study. Data were collected in October 2012 by questionnaire, consisting of socio-demographic data, 17 questions about occupational anxiety and 20 questions of the Trait Anxiety Inventory II. Trait anxiety levels of students (42.5 ± 9.1) and occupational anxiety levels (37.9 ± 10.1) were found to be moderate. Female students (40.6 ± 5.1) were found to be more anxious about their profession than male students (35.4 ± 10.5) ($p = 0.010$) were. Students were most concerned about succeeding in the medical specialization exam in medicine, not being a specialist doctor, being uncertain about the place of work and coping with emergency unit patients. Both trait anxiety and occupational anxiety were prevalent among the 5th and 6th graders at the Faculty of Medicine, Pamukkale University. It is necessary to establish and ensure the use of psychological counseling and support units in the campus.

Keywords: Anxiety, Occupational Anxiety, Faculty of Medicine, Student

Başvuru Tarihi / Received: 04.01.2017
Kabul Tarihi / Accepted : 01.06.2017

Giriş

Kaygı, nesnel olmayan bir tehlikeye karşı kişinin yaşadığı, bedensel, duygusal ve zihinsel değişimlerle kendini gösteren bir uyarılmışlık durumu olarak tanımlanmakta, ayrıca gelecekte olabilecek bir talihsizlik ya da tehlike ile ilgili olarak endişeli beklentiler içinde olma hali olarak da özetlenmektedir (1-4). Kişilerde yaşanan kaygı süreçleri, durumluk kaygı ve sürekli kaygı olarak ikiye ayrılır. Durumluk kaygı, istenmeyen ve tehlikeli bir durumla karşı karşıya kalındığında meydana gelen kaygıdır. Sürekli kaygı ise ortada kaygılanmak için nesnel sebep yok iken veya var iken bu durumla orantısız bir biçimde uzun süreli ve şiddetli kaygı yaşama süreci olarak tanımlanmaktadır (2,5). İnsanlarda meydana gelen kaygı sürecinin artması, geleceği ile ilgili ne yapacağını bilememesine ve bununla birlikte ne yapacağına karar verememesine yol açtığı gösterilmiştir (6).

Tıp eğitimi süresince öğrenciler önce lise

eğitiminden tıp eğitimine geçiş, sonrasında preklinikten klinik eğitime geçiş ve en son olarak da klinik eğitimden meslek hayatına geçiş ve mesleki kariyerleri ilgili belirsizlik gibi çeşitli aşamalarda kaygı yaratan çok sayıda durumla baş etmek zorunda kalmaktadırlar (7-10). Belirli bir düzeye kadar stres ve kaygı, öğrencilerin yaratıcılığını ve gelişmesini artırabilirken, stres ve kaygının artması öğrenme ve çalışma performanslarını olumsuz etkilemektedir (11). Yapılan çalışmalarda tıp fakültesindeki öğrencileri etkileyen faktörler olarak; ailelerin ve toplumun onlardan yüksek beklentisi, tıp eğitiminin zorluğu, tıp eğitimi boyunca sınav stresi, klinik sınıflara geçişle beraber oluşan yoğun iş yükü, hastalar ve hastane personeliyle olan ilişkiler, öğrenciliğin sona ermesi, sonrasında gelecek ile ilgili belirsizlikleri gibi birçok konuda kaygıya neden olan etken olarak bildirmektedir (7,9,12-15).

Ruhsal bozukluklar arasında sık görülen kaygının, tıp öğrencileri arasında da yaygın şekilde görülmesi; kronikleşme eğiliminin yüksek olması ve bunların tedavilerinin de güç olması ile beraber; tıp fakültesi öğrencilerinin gelecek meslek yaşantılarını da etkileyebilmesi nedeniyle üzerinde durulması gerekli bir sorun olup, bunu etkileyen etmenlerin araştırılması ve bunlara yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir (16).

Adres / Correspondence: Süleyman Utku Uzun
Iğdır Halk Sağlığı Müdürlüğü, Iğdır
e-posta / e-mail : utkuuzun402@gmail.com

Bu çalışmada Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin mesleki kaygıları ile sürekli kaygı düzeyleri ve bunları etkileyen etkenlerin saptanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel tipteki bu araştırmanın evrenini Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 2012-2013 öğretim yılı içindeki 5. (n=48) ve 6. (n=78) sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Evrendeki birey sayısı bilinen örneklem genişliği formülüne göre ($N=126$, $\alpha=0.05$, $p=0.50$, $d=0.05$) evreni temsil edecek örnek büyüklüğü 95 olarak bulunmuştur. Ancak örnek seçimine gidilmeden evren üzerinde çalışılarak tüm öğrencilere ulaşılması planlanmıştır. Çalışma 2012 yılı Ekim ayı içinde gerçekleştirilmiştir; ancak anket formlarının uygulandığı günlerde devamsız olan ya da anket formlarını doldurmak istemeyen öğrencilerin (toplam 25 kişi) çalışma dışında tutulması nedeniyle toplam 101 (%80.1) öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışmaya 6. sınıftan 41 (%85.4) ve 5. sınıftan 60 (%76.9) öğrenci katılmıştır. Çalışma öncesinde gerekli kurumsal izinler, etik kurul izni ve çalışmaya katılan öğrencilerin sözlü onamları alınmıştır.

Çalışmanın bağımlı değişkenleri öğrencilerin mesleki kaygı ve sürekli kaygı düzeyleridir. Mesleki kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla daha önce yapılmış olan bir çalışmada (10) kullanılan mesleki kaygı anketinden faydalanılarak oluşturulan sorular, sürekli kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla ise 20 soruluk Sürekli Kaygı Ölçeği-2 (Trait Anxiety Inventory – STAI TX-2) kullanılmıştır.

Mesleki kaygı ile ilgili 17 soruda çalışma ortamı ve koşulları, mesleki yeterlilik ve mesleki memnuniyetle ilgili kaygı yaratabilecek etkenler göz önüne alınarak öğrencilerin bu etkenlerle ilgili kaygıları dördütlü Likert ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir. Mesleki kaygı anketinden öğrenciler en az 17 en fazla 68 puan alabilmektedirler ve puan arttıkça öğrencilerin mesleki kaygıları da artmaktadır. 17-33 puan düşük, 34-50 puan orta ve 51-68 puan yüksek mesleki kaygı puanı olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda, mesleki kaygı anketindeki maddelerin iç tutarlılığı Cronbach alfa katsayısı ile değerlendirilmiş ve 0,89 olarak bulunmuştur. Durumluluk ve Sürekli Kaygı Ölçeği (STAI) TX-1 ve TX-2 olarak her biri 20'şer sorudan oluşan iki alt parçadan oluşmaktadır ve durumluluk ve sürekli kaygı düzeylerini ayrı ayrı ölçmek için Spielberger tarafından geliştirilmiştir (2). 1970 yılında geliştirilen STAI TX-2 ölçeği 1974-77 yıllarında Türkçeye uyarlanarak, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Öner ve Le Compte tarafından yapılmıştır (17). Ölçekten en az 20 en fazla 80 puan alınabilmektedir. Ölçekte 20-39 puan düşük, 40-59 puan orta, 60-80 puan yüksek kaygı skoru olarak

belirlenmiştir (18). Araştırmanın bağımsız değişkenleri ise demografik özellikler, sosyo-ekonomik düzey ve hastalık öyküsüdür. Demografik verileri sorgulayan 10 soru ve sosyo-ekonomik düzeyi ölçen 4 soru katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcıların sosyo-ekonomik seviyeleri "Aile Refah Ölçeği" (ARÖ) ile saptanmıştır. Buna göre ARÖ 1 (puan:0-3) düşük, ARÖ 2 (puan: 4-5) orta ve ARÖ 3 (puan: 6-7) yüksek refah düzeyini göstermektedir (19).

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10.0 (Statistical Package for the Social Sciences, SPSS Inc., Chicago, USA) kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile yapılmış olup, tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra, katılımcıların bağımsız değişkenlere göre mesleki kaygı ve sürekli kaygı puanları t testi veya varyans analizi ile karşılaştırılmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlerinde anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Çalışmamıza 101 kişi katılmış olup öğrencilerin yaş ortalaması 23.4 ± 1.4 'tür. Öğrencilerin %48.5'i (n=49) kız öğrenci olup, %38.6'sının (n=39) sosyoekonomik düzeyi düşük ve %39.6'sının (n=40) sosyoekonomik düzeyi ortadır. Öğrencilerin %43.5'inin (n=44) annesinin eğitim durumu lise ve üzeri, %76.3'ünün (n=77) babasının eğitim durumu ise lise ve üzeridir. Öğrencilerin %20.8'inin (n=21) annesi ve %60.4'ünün (n=61) babası çalışmaktadır. Öğrencilerin %10.9'unun (n=11) kronik hastalığı olduğunu ve %12.9'u (n=13) sürekli olarak ilaç kullandığını belirtmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmektedir. Öğrencilerin sürekli kaygı düzeyi ortalaması 42.5 ± 9.1 'dir. Öğrencilerin %35.6'sının (n=36) düşük düzeyde ve %62.4'ünün (n=63) orta düzeyde sürekli kaygısı olduğu saptanmıştır. Bağımsız değişkenlere göre öğrencilerin sürekli kaygı düzey ortalamaları karşılaştırıldığında; her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmasa da 24 yaş üzerinde olan öğrencilerde, kız öğrencilerde, annesi çalışmayan öğrencilerde kaygı düzeyi daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin mesleki kaygı düzeyi ortalaması 37.9 ± 10.1 'dir. Öğrencilerin %29.7'sinin (n=30) düşük düzeyde, %60.4'ünün (n=61) orta düzeyde mesleki kaygısı olduğu saptanmıştır. Bağımsız değişkenlere göre öğrencilerin mesleki kaygı düzey ortalamaları karşılaştırıldığında; kız öğrencilerin (40.6 ± 9.1) erkek öğrencilere (35.4 ± 10.5) göre meslekleri ile ilgili daha fazla kaygı duydukları saptanmıştır (independent t-test, $p=0.01$). Her ne kadar istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmasa da 24 yaş altında olan öğrencilerde, 6. sınıf öğrencilerinde ve anne ve babasının eğitim düzeyi üniversite ve üzerinde olan öğrencilerde mesleki kaygı daha yüksektir. Öğrencilerin sürekli

kaygı ve mesleki kaygı durumları Tablo 2’de gösterilmektedir. Öğrencilerin sosyo-demografik değişkenlere göre sürekli kaygı ve mesleki kaygı düzeylerinin karşılaştırılması Tablo 3’de gösterilmektedir. Mesleki kaygı ile sürekli kaygı düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir korelasyon bulunmamıştır ($r=0,20$, $p=0.06$).

Tablo 1: Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri

Değişkenler	n (%)
Yaş (Ort±SS)	(23.4±1.4)
24 yaş altı	86 (85.1)
24 yaş ve üzeri	15 (14.9)
Cinsiyet	
Kız	49 (48.5)
Erkek	52 (51.5)
Sınıf	
5. Sınıf	60 (59.4)
6. Sınıf	41 (40.6)
Anne Eğitim Durumu	
Okuryazar değil	6 (5.9)
Okuryazar	4 (4.0)
İlkokul	37 (36.6)
Ortaokul	10 (9.9)
Lise	17 (16.8)
Üniversite ve üzeri	27 (26.7)
Baba Eğitim Durumu	
Okuryazar değil	1 (1.0)
Okuryazar	1 (1.0)
İlkokul	17 (16.8)
Ortaokul	5 (5.0)
Lise	25 (24.8)
Üniversite ve üzeri	52 (51.5)
Anne Çalışma Durumu	
Evet	21 (20.8)
Hayır	63 (62.4)
Emekli	17 (16.8)
Baba Çalışma Durumu	
Evet	61 (60.4)
Hayır	4 (4.0)
Emekli	36 (35.6)
Sosyoekonomik Düzey	
Düşük	39 (38.6)
Orta	40 (39.6)
Yüksek	22 (21.8)
Kronik Hastalığı Olma Durumu	
Evet	11 (10.9)
Hayır	90 (89.1)
Sürekli İlaç Kullanma Durumu	
Evet	13 (12.9)
Hayır	88 (87.1)

Öğrencilerin gelecek meslek yaşamları ile ilgili sorulara verdiği “tamamen katılıyorum” ve “katılıyorum” cevapları birleştirilerek tek tek incelenmiştir. Buna göre öğrencilerin en çok, tıpta uzmanlık sınavını kazanamama (%45.5), uzman olamama (%43.6), acil hastayla baş edememe (%45.5) ve çalışacağı yerin belirsiz olması (%44.6)

konularında kaygıları olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin gelecek meslek kaygılarıyla ilgili nedenlerin dağılımı Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin sürekli kaygı ve mesleki kaygı durumları

	n(%)
Sürekli Kaygı	
Düşük	36 (35.6)
Orta	63 (62.4)
Yüksek	2 (2.0)
Mesleki Kaygı	
Düşük	30 (29.7)
Orta	61 (60.4)
Yüksek	10 (9.9)

Tartışma

Pamukkale Üniversitesi tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sürekli kaygı ve mesleki kaygı düzeylerini ve bunları etkileyen etmenleri saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Tıp fakültesi öğrencilerinde benzer yöntem kullanılarak yapılan hem yurt dışı hem de yurt içi birçok araştırmada da çalışmamızla benzer şekilde tıp öğrencilerinde kaygı düzeylerinin orta-yüksek olduğu gösterilmiştir (10, 20-26).

Çalışmaya katılan öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu ve en çok kaygı duydukları alanların; uzmanlık/TUS (Tıpta Uzmanlık Sınavı) konuları, atanacağı yerin belirsizlik/istemmediği bir yer olması, hastalarla tek başına ve acil hastalarla baş etmeyle ilgili olduğu bulunmuştur. Ülkemizde farklı yıllarda tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan çalışmalarda da öğrencilerin gelecek mesleki kaygılarının genelde yüksek olduğu ve yine kaygı duydukları alanların da bizim çalışmamızdaki sonuçlarla benzer şekilde daha çok uzmanlık/TUS ile ilgili olduğu saptanmıştır (10, 16, 27).

Tıp öğrencileri gelişmemiş ya da gelişmekte olan bölgelerde pratisyen hekim olarak çalışmaktan çekinmeleri, toplumsal statü, ekonomik kaygılar, tıp fakültesindeki eğitim kalitesi gibi çeşitli nedenlerle, maddi ve manevi doyum sağlamak amacıyla uzmanlaşmayı düşünmekte ve bu nedenle de tıpta uzmanlık sınavına girmektedirler. Mezun olduğunda, birinci basamakta çalışmayı düşünmeyen bu öğrenciler, tıp fakültesinin erken yıllarından itibaren uzman olma kaygısıyla TUS’a hazırlanmaktadırlar. Bunun sonucunda da toplumda çok az görülen hastalıkların ayrıntılı olarak bilindiği, ileri derecede uzmanlık düzeyi gerektiren bilgilerle donatılmış öğrenciler olarak yetişmektedirler (28-30). Dolayısıyla toplumun temel sağlık sorunlarına hâkim olmamaları, bunların korunma, tedavi yollarını çok iyi bilmemeleri sonucu hasta ile baş başa kalmaktan ve

acil hastayla baş etmekten çekinmektedirler. Tıp eğitimi ve hekim istihdamıyla ilgili sorumlu kurumlar, tıp öğrencilerinin bu mesleki kaygılarını

bilmek ve çözümü konusunda çaba harcamak durumundadır.

Tablo 3: Öğrencilerin bazı sosyodemografik değişkenlere göre sürekli kaygı ve mesleki kaygı puanlarının karşılaştırılması

	Sürekli Kaygı Puanı	Mesleki Kaygı Puanı
	Ort±SS	Ort±SS
Tüm Öğrenciler	42.5 ± 9.1	37.9 ± 10.1
Yaş		
24 yaş altı	42.4 ± 9.3	38.0 ± 10.5
24 yaş ve üzeri	42.9 ± 7.9	37.4 ± 7.9
p değeri	0.863	0.822
Cinsiyet		
Kız	44.3 ± 7.5	40.6 ± 9.1
Erkek	40.9 ± 10.1	35.4 ± 10.5
p değeri	0.061	0.010
Sınıf		
5. Sınıf	42.9 ± 9.2	36.8 ± 10.1
6. Sınıf	41.9 ± 8.9	39.6 ± 10.1
p değeri	0.586	0.171
Anne Eğitim Durumu		
Lise ve altı	42.5 ± 7.7	37.3 ± 10.8
Üniversite ve üzeri	42.5 ± 10.7	38.7 ± 9.2
p değeri	0.972	0.503
Baba Eğitim Durumu		
Lise ve altı	39.7 ± 7.4	34.6 ± 10.4
Üniversite ve üzeri	43.4 ± 9.4	38.9 ± 9.9
p değeri	0.085	0.070
Anne Çalışma Durumu		
Evet	40.5 ± 8.9	40.3 ± 10.8
Hayır	43.2 ± 2.7	37.0 ± 10.1
Emekli	42.4 ± 9.5	38.2 ± 9.3
p değeri	0.510	0.821
Baba Çalışma Durumu		
Evet	42.0 ± 8.6	37.1 ± 9.7
Hayır	38.5 ± 5.1	38.7 ± 11.3
Emekli	43.8 ± 10.2	39.1 ± 10.9
p değeri	0.420	0.658
Sosyoekonomik Düzey		
Düşük	41.3 ± 7.9	36.4 ± 9.7
Orta	44.7 ± 9.8	40.0 ± 10.4
Yüksek	40.7 ± 9.2	36.9 ± 10.2
p değeri	0.143	0.260
Kronik Hastalığı Olma Durumu		
Evet	42.0 ± 9.4	37.6 ± 10.0
Hayır	46.3 ± 5.2	40.2 ± 11.4
p değeri	0.144	0.426
Sürekli İlaç Kullanma Durumu		
Evet	45.1 ± 7.5	39.6 ± 11.4
Hayır	42.1 ± 9.3	37.6 ± 10.0
p değeri	0.274	0.511

Tablo 4: Öğrencilerin gelecekteki mesleki kaygılarıyla ilgili nedenlerin dağılımı

	n (%)
Tıpta Uzmanlık Sınavına hazırlanamama	46 (45.5)
Tıpta Uzmanlık Sınavını kazanamama	46 (45.5)
Acil hastayla baş edememe	46 (45.5)
Çalışacağı yer ile ilgili belirsizlik	45 (44.6)
Uzman olarak çalışamama	44 (43.6)
Tayinin istenmeyen yere çıkması	43 (42.6)
Hastayla tek başına baş edememe	41 (40.6)
Hastalara kasıtsız zarar verme	40 (39.6)
Hastalara yanlış tanı koyma	39 (38.6)
Klinik becerilerde yetersiz kalma	37 (36.6)
Uzmanlık sınavını kazandıktan sonra asistan olarak çalışma	35 (34.7)
Birinci basamakta maaşın yetersiz olması	35 (34.7)
Reçete yazma konusunda yetersiz kalma	34 (33.7)
Sağlık personeliyle iletişim kuramama	34 (33.7)
Birinci basamakta çalışma	29 (28.7)
Üniversite ortamından uzaklaşma	18 (17.8)
İşsiz kalma	4 (4.0)

Çalışmamızda ayrıca kız öğrencilerin mesleki kaygılarının erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde önceki çalışmalarda da kız öğrencilerin daha fazla mesleki kaygı taşıdığı bulunmuştur (16, 27). Tıp fakültesinde okuyan kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla kaygılı olduğu yapılan çalışmalarda gösterilmiştir (31-33), bunun nedeni kadınların stres karşısında daha çok kaygı şeklinde reaksiyon gösterme eğilimleri olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (34).

Araştırmamız kesitsel olmasının dezavantajlarını taşımakta, daha sonra yapılacak olan boylamasına izlem çalışmaları ve daha geniş örneklemede çalışma yapılması; çalışmanın genellenebilirliği ve sınırlılıkların aşılması açısından daha faydalı olacaktır.

Sonuç olarak çalışmamızda tıp fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sürekli kaygıları ve mezuniyet sonrası döneme ilişkin mesleki kaygılarının yaygın olduğu bulunmuştur. Özellikle kız öğrenciler başta olmak üzere tüm öğrencilere yönelik bu konuda psikolojik danışmanlık ve destek birimlerinin oluşturulması ve kullanımının sağlanması yararlı olacaktır.

Etik Kurul Onayı: Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Çalışmalar

Etik Kurulu'ndan 26.09.2012 tarih ve 017 sayılı onayı ile alınmıştır.

Kaynaklar

1. Aiken LR. Update on attitudes and other affective variables in learning mathematics. Rev Educational Res. 1976;46:293-311.
2. Spielberger CD, Gorsuch RL, Lushene RE. Manual for state and anxiety inventory. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1970.
3. Oğuz A. Mizah ve Kaygı. In: Dilbaz N (eds). Anksiyete bozuklukları: kaygı ve şiddet. Ankara: Pozitif Matbaacılık, 2009:266-67.
4. Köroğlu E. Klinik psikiyatri. Ankara: HYB Yayıncılık, 2012:224-34.
5. Ocaktan ME, Keklik A, Çöl M. Abidinpaşa sağlık grup başkanlığı'na bağlı sağlık ocaklarında çalışan sağlık personelinde spielberger durumluk ve sürekli kaygı düzeyi. Ankara Üni Tıp Fak Derg. 2002;55:21-8.
6. Dilmaç B, Hamarta E, Arslan C. Üniversite öğrencilerinin sürekli kaygı ve denetim odaklarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri. 2009;9:127-59.
7. Arnetz BB. Psychosocial challenges facing physicians of today. Social Sci Med. 2001;52:203-13.
8. Guthrie EA, Black D, Shaw CM, Hamilton J, Creed FH, Tomenson B. Embarking upon a medical career: psychological morbidity in first year medical students. Med Edu. 1995;29:337-41.
9. Radcliffe C, Lester H. Perceived stress during undergraduate medical training: a qualitative study. Med Edu. 2003;37:32-8.
10. Yeniçeri N, Mevsim V, Özçakar N, Özcan S, Güldal D, Başak O. Tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinin gelecek meslek yaşamları ile ilgili yaşadıkları anksiyete ile sürekli anksiyetelerinin karşılaştırılması. Dokuz Eylül Üni Tıp Fak Derg. 2007;21:19-24.
11. Lee J, Graham AV. Students' perception of medical school stress and their evaluation of a wellness elective. Med Edu. 2001;35:652-59.
12. Öner N, Le Compte A. Süreksiz durumluk / sürekli kaygı envanteri el kitabı, 2nci baskı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 1982:2.
13. Sesti AM. State-trait anxiety inventory in medication clinical trials. QoL Newsletter 2000;25:15-6.
14. Currie CE, Elton RA, Todd J, Platt S. Indicators of socioeconomic status for adolescents: the WHO health behaviour in school aged children survey. Health Edu Res. 1997;12:385-97.
15. Antonoff MB, Swanson JA, Green CA, Mann BD, Maddaus MA, D'Cunha- J. The significant impact of a competency-based preparatory course for senior medical students entering surgical residency. Acad Med. 2012;87:308-19.
16. Zuardi AW, Protá Fdel G, Del-Ben CM. Reduction of the anxiety of medical students after curricular reform. Revista Brasileira Psiquiatria. 2008;30:136-8.
17. Peterlini M, Tiberio IF, Saadeh A, Pereira JC, Martins MA. Anxiety and depression in the first year of medical residency training. Med Edu. 2002;36:66-72.
18. Budakoğlu İİ, Karaoğlu N, Coşkun Ö. Loneliness, hopelessness, anxiety and self compassion of medical students: gazi example. Gazi Med J. 2014;25:165-70.
19. Şenol Y, Dönmez L, Türkay M, Aktekin M. The incidence of smoking and risk factors for smoking initiation in medical faculty students: cohort study. BMC Public Health 2006;6:128.
20. Aktekin M, Karaman T, Şenol YY, Erdem Ş, Erengin H, Akaydin M. Anxiety depression and stressful life events among medical students; a prospective study in Antalya, Turkey. Med Edu. 2001;35:12-7.

21. Hope V, Henderson M. Medical student depression, anxiety and distress outside North America: a systematic review. *Med Edu.* 2014;48:963-79.
22. Dyrbye LN, Thomas MR, Shanafelt TD. Systematic review of depression, anxiety and other indicators of psychological distress among U.S. and Canadian medical students. *Academic Medicine: J Assoc Am Med Coll.* 2006;81:354-73.
23. Moss F, McManus IC. The anxieties of new clinical students. *Med Edu.* 1992;26:17-20.
24. Wolf TM. Stress, coping and health: enhancing well being during medical school. *Med Edu.* 1994;28:8-17.
25. Supe AN. A study of stress in medical students at Seth G.S. Medical College. *J Postgrad Med.* 1998;44:1-6.
26. Canbaz S, Sünter AT, Aker S, Peşken Y. Tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeyi ve etkileyen faktörler. *Genel Tıp Derg.* 2007;17:15-9.
27. Mayda AS, Yılmaz M, Bolu F ve ark. Bir tıp fakültesi 4, 5 ve 6. sınıf öğrencilerinde gelecek ile ilgili kaygı durumunun değerlendirilmesi Düzce Üni Sağ Bil Enst Derg. 2014;4:7-13.
28. Kılıç B, Sayek İ. Türkiye’de mezuniyet öncesi tıp eğitiminde var olan durum. *Toplum ve Hekim* 1997;13:11-21.
29. Kılıç B, Sayek İ. Türk tabipleri birliği mezuniyet öncesi tıp eğitimi raporu-2000 (TTB-MÖTER). *Toplum ve Hekim* 2001;16:230-40.
30. Terzi C, Saçaklıoğlu F, Sayek İ. 2020 yılında Türkiye’de tıp eğitimi. 2000-2020 sürecinde nasıl bir dünya, Türkiye, sağlık, tıp ortamı öngörülebilir, oluşturulabilir? Ankara: TTB Yayını, 2002:157-94.
31. Alvi T, Assad F, Ramzan M, Khan FA. Depression, anxiety and their associated factors among medical students. *J Coll Physicians Surg Pak.* 2010;20:122-6.
32. Jadoon NA, Yaqoob R, Raza A, Shehzad MA, Zeshan SC. Anxiety and depression among medical students: a cross-sectional study. *J Pak Med Assoc.* 2010;60:699-702.
33. Eller T, Aluoja A, Vasar V, Veldi M. Symptoms of anxiety and depression in Estonian medical students with sleep problems. *Depress Anxiety.* 2006;23:250-6.
34. Baltaş A, Baltaş Z. Stres ve başa çıkma yolları. 18. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998.